

Bilag.

Notat om tilvejebringelse af hjemmel til foretagelse af ekspropriation til fordel for cementindustrien med henblik på at sikre en rationel udnyttelse af råstoffer i undergrunden.

JUSTITSMINISTERIET

Den 16. maj 1972.

1. I en skrivelse af 1. marts 1972 til folketingsudvalget angående forslag til lov om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet har A/S Aalborg Portland-Cement-Fabrik og Dansk Andels Cementfabrik på cementindustriens vegne bl. a. stillet forslag om, at der i forbindelse med gennemførelsen af det nævnte lovforslag tilvejebringes hjemmel til i særlige tilfælde at foretage ekspropriation til fordel for cementindustrien. Forslaget tager sigte på tilfælde, hvor det viser sig umuligt for en industrivirksomhed ved køb at erhverve enkelte ejendomme eller arealer, der er beliggende i områder, der allerede ifølge byudviklingsplaner og lign. er udlagt til indvinding af råstoffer, og som det er nødvendigt at råde over for at sikre en rationel udnyttelse af råstoffer i undergrunden.

2. Efter grundlovens § 73, stk. 1, 2. pkt., kan ingen tilpligtes at afstå sin ejendom, „uden hvor almenvellet kræver det“.

Der er i den statsretlige litteratur enighed om, at der ikke i denne bestemmelse ligger et krav om, at ekspropriation kun kan foretages til fordel for staten, en kommune eller en anden offentlig myndighed; bestemmelsen er ikke til hinder for, at der — under iagttagelse af grundlovens øvrige ekspropriationsbetingelser — foretages ekspropriation også til fordel for koncessionerede selskaber eller for andre selskaber og foretagender. Der henvises til *Poul Andersen: Dansk Statsforfatningsret* (1954) side 751, *Alf Ross: Dansk Statsforfatningsret II* (2. udg. 1966) side 671 og *Max Sørensen: Statsforfatningsret* (1969) side 396.

Det forhold, at der efter forslaget ønskes tilvejebragt hjemmel til ekspropriation umiddelbart til fordel for private virksomheder,

vil således ikke i sig selv give anledning til problemer i forhold til bestemmelsen i grundlovens § 73.

3. I grundlovens bestemmelse om, at ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom „uden hvor almenvellet kræver det“, ligger navnlig et krav om, at ekspropriation kun kan finde sted, hvor dette må anses for påkrævet ud fra almene samfundshensyn, og der er i den statsretlige litteratur enighed om, at grundloven ville være til hinder for gennemførelse af ekspropriation med henblik på varetagelse af private særinteresser.

Dette element i grundlovens § 73 er af særlig betydning i tilfælde, hvor der er tale om ekspropriation til fordel for andre end staten, en kommune eller andre offentlige myndigheder.

For så vidt angår det foreliggende forslag, fremhæves det i ministeren for offentlige arbejders besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 1, a, bl. a., at den foreslåede lovgivning ikke i sig selv gør nogen forandring med hensyn til de interesserede erhvervsvirksomheders muligheder for opkøb af ler- og kridtholdige arealer. Heller ikke i henvendelsen af 1. marts 1972 til folketingsudvalget synes der at være fremdraget forhold, der i øvrigt kunne danne grundlag for tilvejebringelse af en *generel* hjemmel for gennemførelse af ekspropriation i det angivne øjemed.

Under disse omstændigheder synes de hensyn, der ligger til grund for henvendelsen til folketingsudvalget, kun at burde imødekommes ved, at det i hvert enkelt tilfælde, hvor spørgsmålet måtte blive aktuelt, tages op til overvejelse, om der er tilstrækkeligt grundlag for at søge tilvejebragt en *konkret* ekspropriationshjemmel.